

***ІННОВАЦІЙНІ НИЗЬКО ВИТРАТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗБІЛЬШЕННЯ
УРОЖАЙНОСТІ НАСІННЯ ГІБРИДІВ ЖИТА ОЗИМОГО НА
ДІЛЯНКАХ ГІБРИДИЗАЦІЇ***

Д. К. Єгоров

Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН

Наведено результати використання інноваційних технологій отримання гібридного насіння жита озимого на ділянках гібридизації, які сприяють підвищенню показників урожайності гібридного насіння при низьких витратах.

Жито озиме, ділянка гібридизації, інноваційна технологія, гібридне насіння

В сучасних умовах в Україні одним із резервів підвищення й стабільності валових зборів зерна озимих культур може стати розширення посівів жита озимого. Згідно науково – обґрунтованих обсягів воно має становити 10% в озимому клину, або 700 - 850 тис. га (під урожай 2010 року в Україні висіяно біля 380 тис. га). Тобто, зараз вочевидь спостерігається дефіцит житнього зерна та борошна.

За оцінками аналітиків аграрного ринку жито на теперішній час не є експортною культурою, адже ринок зерна жита є внутрішньо державним, що приводить до зменшення конкуренції при закупівлях товарного зерна в Україні.

Важливим в умовах ринкових трансформацій є зростання необхідності аналізу витрат та їх структури при вирощуванні насіння, процесу формування собівартості сільськогосподарських культур як основного показника ефективності використання авансованого капіталу.

Останнім часом витрати на виробництво вітчизняної сільськогосподарської продукції зростають через підвищення вартості матеріальних ресурсів, яка вже досягнула рівня розвинутих країн [1].

Низка методик, розроблених видатними вченими - С. Ф. Голова, В. О. Меца, Ф. Ф. Бутинець, С. В. Мних, В. М. Іваненко, М. І. Горбатюк, Г. Г. Кіорейцева, В. Я. Амбросов, М. Ф. Огійчук, І. Г. Строна, Б. П. Соколова, І. І. Шапошніков, Б. О. Весна, М. О. Кіндрок, В. В. Кириченко, Л. В. Бондаренко, І. П. Пазій та ін. - використовується при аналізі, обліку, плануванні, контролі собівартості та управлінні виробництвом на різних рівнях. Вони вважали, що собівартість як комплексний показник має максимально синте-

зувати та у вартісній формі відображувати технологічні й організаційно-економічні умови виробництва відповідно до інтенсивного рівня розвитку господарства [2-4].

Взагалі для якісного розмноження новостворених гібридів жита озимого необхідним є ретельне дотримання вимог методики й технології їх вирощування, адже майже незначні порушення призводять до змін генетичних параметрів сорту, негативно впливають на сортові якості насіння в усіх наступних ланках насінництва [5, 6].

За результатами 30 річних досліджень з теорії і технології лінійної та гетерозисної селекції жита озимого стало можливим отримання нового вхідного матеріалу для створення високогетерозисних гібридів жита озимого. Підсумком цієї роботи є перший в Україні та країнах СНД гібрид озимого жита Первісток. За результатами Державного сортовипробування (2001-2007 рр.) занесено до реєстру сортів рослин України три гібриди жита озимого селекції Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва: гібрид Первісток (на 2003 р.), гібрид Юр'ївець (на 2007 р.) та гібрид Слобожанець (на 2008 р.). В зв'язку з цим визначалась залежність прояву гетерозису від регулюючих факторів середовища та вибору для них оптимальних варіантів технології вирощування.

Для отримання гібридного насіння на дільницях гібридизації можна використовувати два способи: висівати материнську форму стрічковим способом з міжряддям 30 см, з нормою висіву 40 кг/га. Батьківську форму (опиловач) висівати в співвідношенні 1 : 4 до материнської; сівбу проводити механічною сумішкою материнської та батьківської форми. Батьківської форми повинно бути до 10% від кількості материнської.

В умовах виробничої та підприємницької самостійності товаровиробники насіннєвої галузі не в змозі збільшувати обсяги виробництва якісного насіння зернових колосових культур через те, що виручка від реалізації зернової продукції не завжди покриває витрачені кошти на її виробництво, не кажучи вже про витрати на розширення виробничого процесу та своєчасного впровадження інноваційних розробок. Стосовно цього було проведено аналіз витрат на вирощування гібридного насіння жита озимого, за використанням вищенаведених способів сівби (рис.1-4).

Результати отримано у 2006 – 2008 рр. на двох просторово ізольованих ділянках, на прикладі материнської форми гібрида Юр'ївець – простого гібрида Королева ЧС (л. 90691 а / л. 120337 в), який внесено до Державного реєстру сортів рослин України, придатних до поширення на 2007 рік, опиловач - сорт синтетик жита озимого Харківське 98.

Дані досліджень обґрунтовано за двома способами отримання насіння (механічна суміш та перемінні смуги), двома способами сівби (з міжряддям 15 та 30 см) та вісім норм висіву (від 0,75 млн. зерен/га до 4,0 млн. зерен/га).

Відмічено, що в 2006 р. урожайність насіння жита озимого коливалась від 5,5 до 6,5 т/га, 2007 р. – від 5,6 до 6,7 т/га та 2008 р. – від 6,4 до 7,7 т/га.

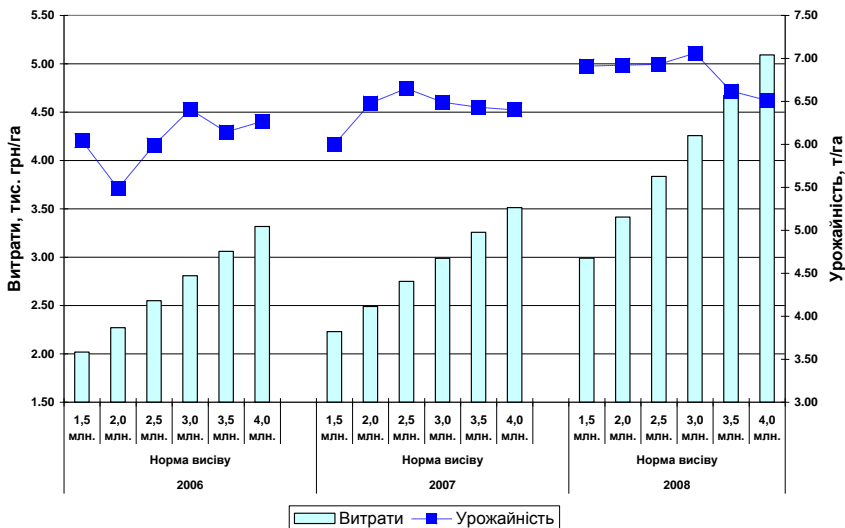

Рис. 1 Урожайність та витрати на вирощування насіння в залежності від способу отримання насіння (механічна суміш) та від норми висіву на ділянках гібридизації жита озимого при сівбі з міжряддям 15 см.

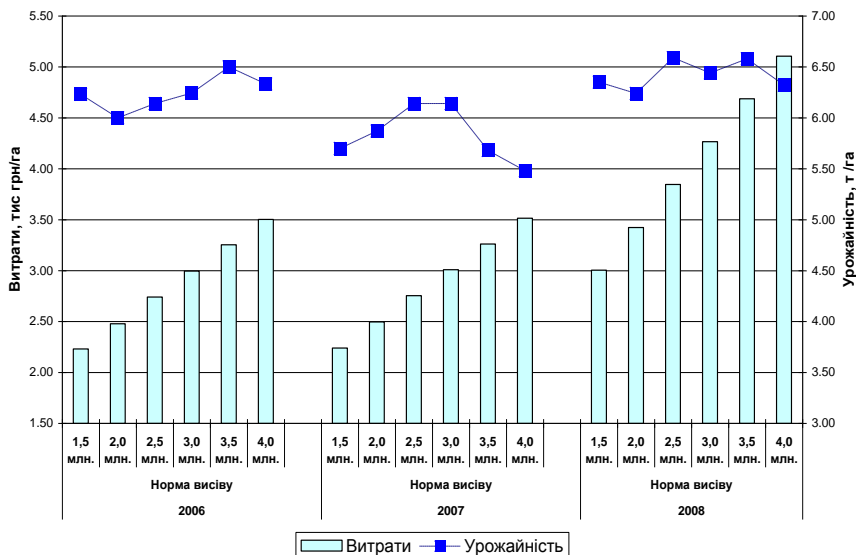

Рис. 2 Урожайність та витрати на вирощування насіння в залежності від способу отримання насіння (перемінні смуги) та від норми висіву на ділянках гібридизації жита озимого при висіві з міжряддям 15 см.

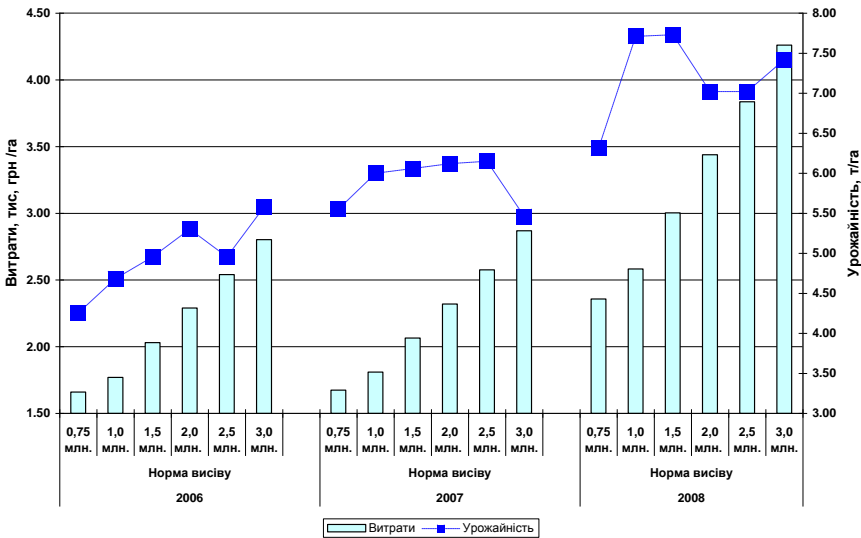

Рис. 3 Урожайність та витрати на вирощування насіння в залежності від способу отримання насіння (механічна суміш) та від норми висіву на ділянках гібридизації жита озимого при сівбі з міжряддям 30 см.

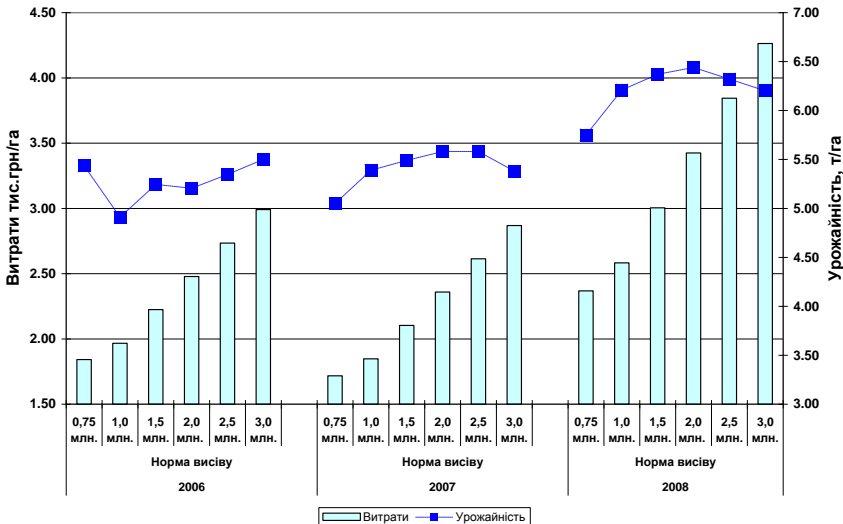

Рис. 4 Урожайність та витрати на вирощування насіння в залежності від способу отримання насіння (перемінні смуги) та від норми висіву на ділянках гібридизації жита озимого при сівбі з міжряддям 30 см.

Відповідно з цим визначались витрати на виробництво гібридного

насіння, які в 2006 р. проти 2008 року зросли від 17 до 40 %.

Результати наших досліджень свідчать, що, не зважаючи на щорічне зростання витрат на матеріальні ресурси та послуги, диспаритет цін, неврегульовану фінансово-кредитну систему, вирощування гібридного насіння жита озимого залишається більш прибутковим від сортів цієї культури.

Крім того доведено, що фінансові витрати на виробництво гібридного насіння жита озимого на ділянках гібридизації напряму залежать від кількості висіяного насіння та способу сівби. Так, використання механічної суміші та низької норми висіву дає можливість виробнику гібридного насіння мати більш високі прибутки.

Взагалі найприйнятнішою для цілей обліку витрат вважається оцінка сорту або гібрида на основі методів витратного механізму [7]. При цьому насіння, яке є об'єктом інтелектуальної власності, на практиці оцінюється, виходячи з вартості товарного зерна та відповідної сортової надбавки. За таким визначенням вартості насіння враховується збільшення витрат на виготовлення більш якісного насіння та втілюється досягнення науковців минулих поколінь, коли інтелектуальна власність не обліковувалась. Тому оцінювати отримане насіння за справедливою вартістю можна тільки тоді, коли воно отримує якісну оцінку (після сортування, сушіння тощо).

В зв'язку з цим виникає необхідність об'єктивної оцінки виробництва насіння зернових колосових культур, починаючи з етапів створення сорту або гібрида до його розмноження в первинних ланках насінництва й пропонування його на ринку у вигляді товару.

Висновки. Ефективність впровадження в виробництво гібридів жита озимого першого покоління залежить від технології отримання гібридного насіння, яка дозволяє знизити витрати на виробництво насіння і, як наслідок, збільшити прибутковість застосування селекційних інновацій в АПВ України.

Список використаних джерел

1. Киризюк С. В. Бюджетна підтримка аграрного сектору в світлі вступу України до СОТ / С. В. Киризюк // Ринкова трансформація економіки постсоціалістичних країн: стан, проблеми, перспективи, Харків, 15 – 16 травня 2008 р. М-во аграр. політики, Харк. націон. техн. ун–т ім. П. Василенка.– Х.: Харк. націон. техн. ун–т ім. П. Василенка, 2008.– С. 50 – 52.
2. Яковлева Ю. С. Собівартість продукції в умовах ринкових трансформацій / Ю. С. Яковлева // Ринкова трансформація економіки постсоціалістичних країн: стан, проблеми, перспективи, Харків, 15 – 16 травня 2008 р. М-во аграр. політики, Харк. націон. техн. ун–т ім. П. Василенка.– Х.: Харк. націон. техн. ун–т ім. П. Василенка, 2008.– С. 324 – 326.
3. Насінництво й насіннезнавство польових культур: Практичне насінництво і сучасне насіннезнавство; [за ред. М. М. Гаврилюка]. – К.: Аграрна наука, 2007 .– 216 с.

4. Матеріали Всеукраїнської науково – практичної конференції [„Сучасний стан та перспективи розвитку насінництва в Україні”], присвяченої 125 – річчю від дня народження академіка В. Я. Юр’єва, (19 - 20 жовтня 2004 р.) – Х.: IP ім.В. Я. Юр’єва, 2004. – 124 с.
5. Пам’ятка насіннику : методичні рекомендації по вирощуванню високоякісного насіння сільськогосподарських культур / М. М. Марченко, О. І. Шевченко, П. М. Удянський. - Ч. I. - 2 – е вид., перероб. та доп. - Х.: „Магда, ЛТД” - 2006. – 86 с.
6. Гуляев Г. В. Селекция и семеноводство полевых культур с основами генетики / Г. В. Гуляев, А. П. Дубинин. – 3 – е изд., перероб. и доп. – М.: Колос, 1980. – С. 185 – 194.
7. Жураковська І. В. Науково – практичний підхід до облікового відображення сорту рослин як нематеріального та біологічного активу підприємства / І. В. Жураковська // Облік і фінанси АПК. – 2007. -№ 11 - 12. – С. 146 – 150.

Приведены результаты использования инновационных технологий для получения гибридных семян ржи озимой на участках гибридизации, которые способствуют повышению показателей урожайности гибридных семян при низких затратах.

The article presents the results of the use of innovative technologies for the receipt of the winter rye seeds on the hybridization areas, which are instrumental in the increase of indexes of productivity of the hybrid seeds at low expenses.